

Аграрна Канада: така далека і така близька

ДО ЦИКЛУ СТАТЕЙ

Аграрна Канада: така далека і така близька

Продовжуємо цикл публікацій про сільське господарство країн — членів IFAJ (Міжнародна федерація аграрних журналістів), розпочатий у №11'2011, с. 28–31

Юрій Михайлов

Загальна характеристика сільського господарства Канади

У нас в Україні про Канаду склалося враження як про аграрну країну, що є одним із найбільших у світі виробників і експортерів зерна та ріпаку. Проте Канада, насамперед, — розвинута промислова країна (недарма Канада є членом Організації з економічного розвитку та співпраці, ОЕРС) і займає 15-те місце в світі за показником ВВП на душу

населення — 39575 дол. США (Україна — на 103-му місці з показником ВВП на душу населення вшестеро меншим). Так що “не хлібом єдиним” багата країна. Досить згадати лише, що канадські літаки Bombardier літають по всьому світу, а аналогічні вітчизняні літаки АН (наприклад, АН-148) нікому, окрім найбідніших країн, не потрібні. Велику частину комплектуючих до американських автомобілів поставляють канадські машинобудівні заводи, які розташовані “через річку” від Детройта. А найпотужнішою галуззю канадської економіки є видобувна (нафта, газ, руда).

Так от, щодо аграрної Канади: частка сільського господарства в економіці Канади становить лише 2,3%, а АПК в цілому (включаючи харчову індустрію) — 4,2 відсотка.

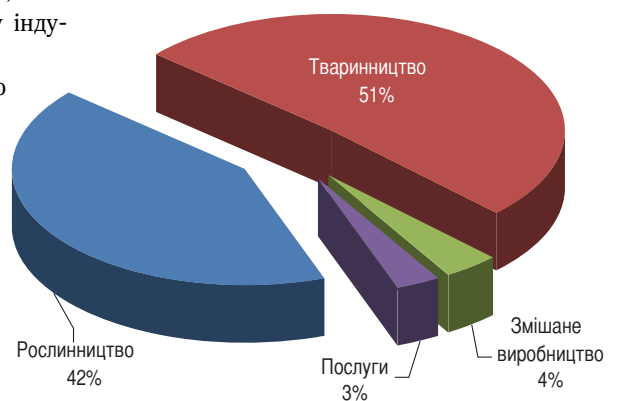
Перед тим, як перейти до розгляду аграрного сектору Канади, ознайомимося ще з показниками зовнішньої торгівлі Канади.

Через світову фінансову кризу Канада вперше за тридцять років стала нетто-імпортером. Практично всі основні світові валюти девальвували відносно канадського долара (американський долар девальвував відносно канадського на 30%), через що канадські товари стали менш конкурентоспроможними.

Як можна бачити, основним торговельним партнером Канади є її південний сусід. Найбільшим торговельним партнером України так само є її північний сусід.

Канадські ферми виробляють різноманітну продукцію, яка різниться між провінціями.

Структура зайнятості в сільському господарстві Канади, 2009 р.

Експорт і імпорт товарів (2009 рік)

Показник	Експорт		Імпорт	
	млрд дол.	%	млрд дол.	%
Загалом	369,529	100,0	374,097	100,0
Сільськогосподарські та морепродукти	37,260	10,1	29,344	7,8
Продукція лісового господарства	19,501	5,3	2,385	0,6
Енергоносії	79,855	21,6	33,955	9,1
Промислові товари та матеріали	79,172	21,4	75,078	20,1
Машини та обладнання	80,438	21,8	107,934	28,9
Продукція автомобільної галузі	43,815	11,9	55,325	14,8
Інші споживчі товари	17,935	4,9	57,486	15,4
Інше	11,552	3,1	12,590	3,4

Джерело: Statistics Canada, CANSIM, табл. 228-0043

Основні торговельні партнери Канади (2009 р.), млрд дол.

Країна	Експорт	Імпорт	Торговельний баланс
Загалом	369,529	374,097	-4,568
США	271,174	236,289	34,885
Японія	8,865	9,327	-0,462
Велика Британія	13,037	8,534	4,503
Інші країни ЄС	19,034	30,239	-11,205
Інші країни ОЕРС	16,699	25,973	-9,274
Інші країни	40,720	63,735	-23,016

Джерело: Statistics Canada, CANSIM, табл. 228-0003

У Британській Колумбії, завдяки м'якому клімату та довшому вегетаційному періоду, переважає садівництво. У степових провінціях виробляють більшу частину червоного м'яса, зернових і олійних культур. Найбільшими виробниками яловичини та свинини є провінції Альберта та Манітоба, провінція Саскачеван — найбільший виробник зернових і олійних культур.

Найбільшими виробниками молочної продукції є провінції Онтаріо та Квебек. Онтаріо — і найбільший виробник кукурудзи та сої. Квебек також є дуже потужним виробником свинини.

У провінціях на узбережжі Атлантики домінує овочівництво (насамперед, картоплярство). Також важливу частку займає молочне скотарство.

Канада є четвертим у світі експортером аграрної продукції (35,2 млрд дол., 3,4%) після ЄС, США та Бразилії.

Експорт канадської аграрної продукції у 2009 році становив 35,2 млрд дол. Хоча канадське зерно і продукти з нього експортують (10 млрд дол.) у 110 країн світу, основним ринком збуту є США (40,9%). На другому місці за імпортом канадського зерна, але зі значно меншою часткою, стоять країни ЄС (7,2%), за ними — Японія (4,9%), Ірак (4,3%), Саудівська Аравія (4,1%), Венесуела та Мексика (по 2,9%). Найбільшу частку експортованого зерна (за вартістю) ста-

новить пшениця: червона яра, біла озима та дурум.

Найбільшими імпортерами канадських олійних культур і продукції з них (7 млрд дол.) є США (30%) і Китай (28%). Третє місце займає Японія (16,7% загального імпорту олійних Канади). На відміну від зерна, канадські олійні культури експортують у меншу кількість країн, причому 95% канадського експорту припадає лише на десять країн. Основними експортними олійними культурами є канула, ріпак, ріпакова олія і соя.

До цього варто додати те, що Канада є найбільшим у світі виробником і експортером льону. Попит на льон зумовлений його винятковими властивостями: волокном і жирними кислотами омега-3, надзвичайно корисними для здоров'я, особливо для профілактики серцево-судинних захворювань.

Найбільшим імпортером канадських тварин, м'яса і м'ясопродуктів є США, на які в 2009 році припало 56,6% загального експорту цієї групи товарів (6,4 млрд дол.). Другий найбільший імпортер тварин, м'яса і м'ясопродуктів імпортує вчетверо менше (15,7%). Іншими великими імпортерами канадської м'ясної продукції є Гонконг (4,1%), Мексика (3,6%), Південна Корея (3,1%) і Китай

Галузева структура ВВП Канади, млрд дол.

Показник	2001 р.	2005 р.	2009 р.
Усі галузі	1040,943	1158,680	1194,541
Нерухомість, у т.ч. оренда	126,782	144,065	159,414
Промислове виробництво	181,084	187,901	151,120
Фінанси та страхування	62,802	70,396	81,573
Охорона здоров'я та соціальна допомога	67,198	72,735	81,090
Роздрібна торгівля	55,234	64,841	73,518
Державне управління	59,705	65,115	73,216
Будівництво	55,542	66,725	69,256
Оптова торгівля	53,438	63,662	66,024
Освіта	50,675	55,292	61,302
Професійні, наукові та технічні послуги	47,453	53,873	60,417
Транспорт і логістика	50,176	55,235	56,018
Видобувна галузь, включаючи нафту та газ	51,236	55,941	51,476
Інформаційна та культурна галузь	36,498	42,039	45,314
Інші послуги	26,101	29,633	31,976
Управління, переробка відходів, рекултивация	22,820	28,555	30,096
Комунальне господарство	27,384	30,527	29,914
Ресторанно-готельна галузь	24,950	25,982	26,723
Сільське господарство, лісництво, рибальство та полювання	24,674	28,404	26,280
Мистецтво, розваги та відпочинок	10,142	10,651	11,160

Джерело: *Statistics Canada, CANSIM, табл. 379-0027.*

(2,8%). Основними видами експорту в цій групі продукції є свинина (свіжа та заморожена), яловичина та ВРХ м'ясних порід.

Нарешті, треба згадати, що Канада є найбільшим у світі виробником кленового сиропу (85% світового виробництва).

Канада є шостим у світі імпортером аграрної продукції (27,9 млрд дол., 2,8%) після ЄС, США, Китаю, Японії та Росії.

У структурі імпорту аграрної продукції найбільша частка припадає на фрукти та овочі і продукцію з них, вклю-

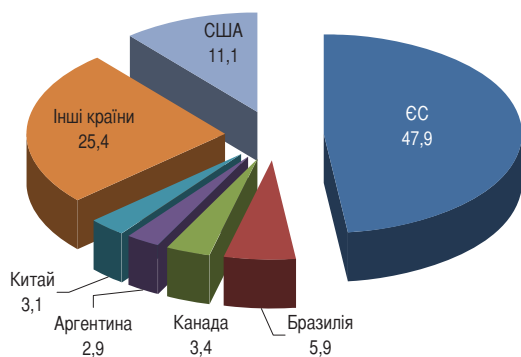
Виробництво сільгосппродукції в Канаді: Найголовніші товари по регіонах

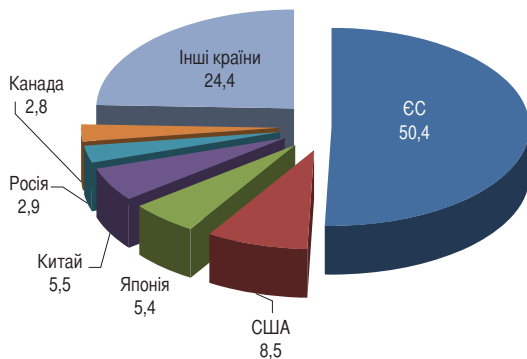
Джерело: *AAFC*

Основні експортери аграрної продукції, %

Основні імпортери аграрної продукції, %

Типи ферм за напрямками діяльності

Тип ферми	2001		2006	
	Кількість	%	Кількість	%
Усі ферми	246923	100	229373	100
Молочні ферми	18321	7,4	14651	6,4
М'ясна ВРХ і телята на відгодівлі	67838	27,5	60947	26,6
Свиноферми	7388	3,0	6040	2,6
Птахоферми (м'ясо, яйце)	4937	2,0	4578	2,0
Усі інші тваринницькі ферми	26846	10,9	30594	13,3
Польові культури	101041	40,9	91277	39,8
Фрукти та овочі	11663	4,7	12532	5,5
Теплиці: розсадники та квіткарство	8889	3,6	8754	3,8

Через світову фінансову кризу практично всі основні світові валюти девальували відносно канадського долара

чаючи соки (28,2%), напої (13,3%) та зерно і продукцію з нього (10,0%).

Майже 60% імпорту фруктів, овочів і продукції з них припадає на США. Другий найбільший експортер цієї продукції до Канади – Мексика (майже 10%). Серед цієї продукції найбільша частка припадає на соки.

На вино припадає найбільша частка імпорту серед напоїв, яке разом із пивом і міцними напоями становить 80% імпорту. Решта 20% – вода в пляшках. Найбільшими експортерами напоїв до Канади є ЄС (47,1%), США (30%) і Австралія (5,8%).

З 1997 року аграрний сектор Канади щорічно зростає на 1,3% – повільніше, ніж економіка країни в цілому (3%). У сільському господарстві Канади зайнято 1,8% працездатного населення, і ця частка продовжує скорочуватися.

Середній рівень оплати праці в сільському господарстві (566,14 дол./тиждень) перебуває на передостанньому місці, випереджаючи лише рівень оплати в готельному та ресторанному бізнесі (387, 48 дол./тиждень). Найвищий рівень оплати праці – у видобувній галузі (1318,55), комунальному господарстві (1296,54), державному управлінні (1117,17) і в консалтингу – науковому, професійному та технічному (1058,94).

Упродовж останніх 50 років середній розмір канадських ферм потроївся, а їхня кількість невпинно зменшувалася. Це викликане технологічним розвитком та підвищенням продуктивності, що мало наслідком зростання масштабу діяльності та консолідації.

Кількість ферм і їхній розмір

Показник	1986	2006
Загальна кількість ферм, тис.	293,089	229,373
Площа, млн га	67,825757	67,586739
Загальна площа у приватній власності		
Загальна площа власної землі ферм, млн га	43,218905	41,377673
Кількість ферм, що володіють землею, тис.	273,963	220,513
Загальна площа орендованої землі		
Площа орендованої землі, млн га	24,606852	26,209066
Кількість ферм, що орендують землю, тис.	118,735	97,989

Структура витрат канадських ферм, 2009 р.

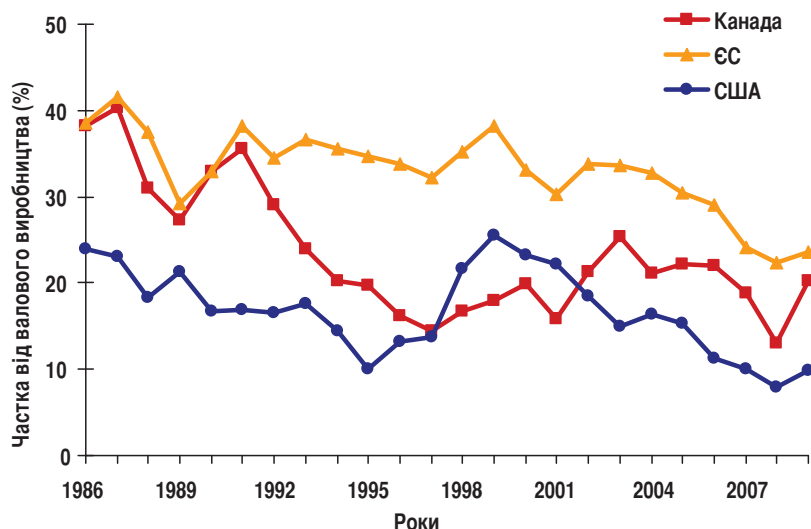
Стаття витрат	% від загальної суми	Всього 40,8 млрд дол
Витрати на юристів і бухгалтерію	2,3	0,9
Мита	2,7	1,1
Закупівля тварин і птиці	3,1	1,3
Насіння	3,5	1,4
Комунальні послуги	4,0	1,6
Пально-мастильні матеріали	4,7	1,9
Засоби захисту рослин	5,4	2,2
Податок на майно та оренда	5,9	2,4
Кредити	6,0	2,4
Ремонт обладнання та ін.	6,0	2,4
Добрива та вапно	8,3	3,4
Інші витрати*	11,4	4,7
Наймана праця	10,6	4,3
Корми	12,8	5,2
Амортизація	13,3	5,4

*Інші витрати включають: ремонт будівель і огорож, іригація, дріт та контейнери, страхування врожаю, штучне осіменіння, ветеринарні послуги.

Більшість канадських ферм (65%) дрібні, їхній щорічний дохід не перевищує 100 тис. дол. Середні ферми (дохід – від 100 тис. дол. до 250 тис. дол.) становлять 15% загальної кількості. Решта 20% – ферми зі щорічним доходом понад 250 тис. дол. Дуже великі ферми (дохід – понад 1 млн дол.) становлять 4% всіх ферм. При цьому на ферми з доходом від 1 млн до 5 млн дол. припадає 30% сукупного доходу, а на ферми з доходом понад 5 млн дол. – 20%. Загалом на ферми з доходом понад 250 тис. дол. припадає 82% сукупного доходу, і вони отримують 78% усіх коштів за сільськогосподарськими програмами.

У 2008 р. середня прибутковість канадських ферм становила 45,5 тис. дол. Водночас вона коливалась від 1,1 тис.

Підтримка доходів фермерів у деяких країнах, 1986–2009 рр.

дол. для ферм із доходом від 10 до 100 тис. дол. до 364,6 тис. дол. — для ферм із доходом понад 1 млн дол. Прибуток дуже великих ферм розподілявся порівну між операційним прибутком та коштами за сільськогосподарськими програмами, тоді як для ферм із доходом від 100 тис. до 1 млн дол. переважну частку прибутку становили кошти за сільськогосподарськими програмами.

Середній операційний прибуток також залежить від виду діяльності ферм. У середньому найбільший операційний прибуток мали ферми з виробництва картоплі, птиці та молочні ферми. Найменший прибуток був у свинарстві та м'ясному скотарстві. Особливі складнощі мали свиноферми, які несли збитки через низку чинників, включаючи високу вартість кормів, скорочення попиту через ревальвацію канадського долара та страх перед хворобами тварин (наприклад, вірус H1N1). Ці збитки компенсували за рахунок субсидій.

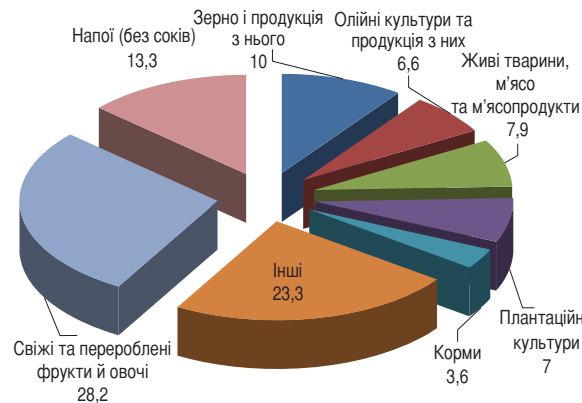
Типовий плакат на в'їзді до канадської свиноферми: "Без дозволу вхід заборонено" для запобігання поширенню інфекцій

Усі сімейні ферми звітують про певну частку доходів від несільськогосподарської діяльності. Однак дрібні сімейні ферми з доходом до 100 тис. дол. практично повністю залежать від доходів від несільськогосподарської діяльності. Сімейні ферми, що займаються виробництвом молока, птиці та яєць, менше залежать від доходів, отриманих від несільськогосподарської діяльності, що зумовлено високим рівнем інтенсифікації робочої сили.

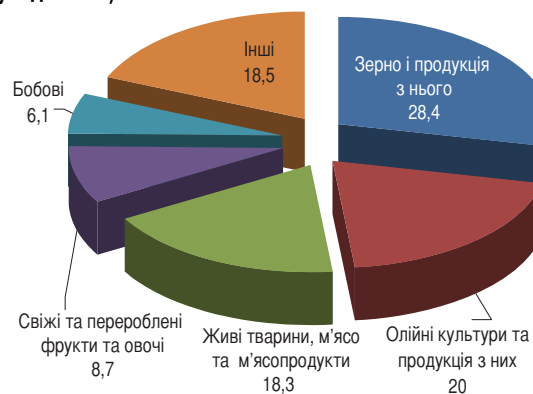
У 2009 році в сільському господарстві Канади працювало 300 тис. осіб, або приблизно 2% робочої сили. Найбільша частка робочої сили зайнята в тваринництві (51%).

У 2009 році державна підтримка доходів канадських фермерів становила 20% валових доходів сільського господарства. Водночас державна підтримка доходів фермерів у ЄС становила 24%, у США — 10 відсотків.

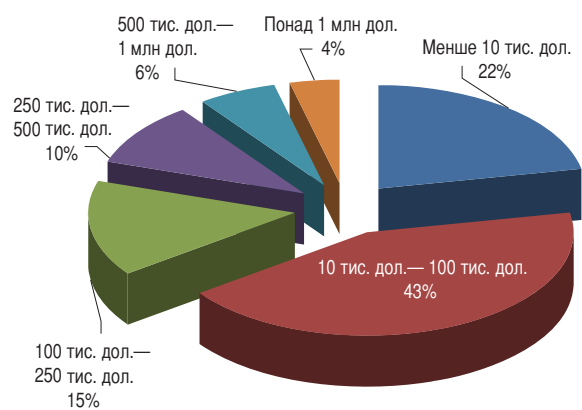
Структура канадського імпорту аграрної продукції, 2009 р. (у відсотках)

Структура канадського експорту аграрної продукції, 2009 р. (у відсотках)

Розподіл канадських ферм за величиною доходу, 2008 р.

Розподіл сукупного доходу серед канадських ферм, 2008 р.

